

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum II. Decretalium, Per Triginta Titulos Distributum, In Quo Agitur
De Judiciis, Foro Competenti, Libelli Oblatione, Mutuis petitionibus, ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1708

§. IV. De diversis alijs sententijs.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73001](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73001)

five partus ancillæ, five hæreditas, quam servus jussu emptoris adierit, evicta fuerit, agi ex empto potest: & sicut obligatus est venditor, ut præstet, licere hominem, quem vendidit; ita ea quoque, quæ per eum acquiri potuerunt, præstare debet emptori, ut habeat. Deinde L. 20. C. eod. ibi: si in venditione dictum non sit, quantum venditorem pro evictione præstare oporteat, nihil venditor præstabit præter simplum, evictionis nomine, & ex natura ex empto actionis hoc, quod interest.

2578. Ex his juribus colligitur, quòd ejusmodi contractui jure insit tacita conventio contrahentium de solvendo communi interesse, in casu evictionis; consequenter id haberi naturaliter, etiam ante Judicis sententiam, licet partes super hoc expressè non convenerint. Hoc ipso enim, quòd ejusmodi contractum celebrare voluerint juxta naturam, & leges confenserunt tacitè in id, quod jure inest tali contractui; sed obligatio solvendi, quod emptoris interest, ex facto Venditoris, rem alienam venditam, & evictam esse, tali contractui jure inest, ut constat ex L. 60. ibi: ex natura ex empto actionis præstabit hoc, quod interest.

2579. Not. autem i. æstimationem illius, quod interest, faciendam à tempore novæ in contractibus stricti juris, & obligationibus faciendi; in stipulationibus dandi, à tempore litis contestatæ, nisi statim in principio certus terminus præfixus esset, & fn. Instit. de V. O. & quoniam mora inimica est bonæ fidei, etiam locum habet in contractibus bonæ fidei.

2580. Not. 2. id, quod attento jure scripto quis licitè consequi potest titulo sui interesse, non debere excedere quantitatem dupli in ijs contractibus, qui certam quantitatem habent; in aliis autem, æstimandum Judicis arbitrio, sive agatur de damno, sive de lucro; L. unica C. de sententiis, quæ pro eo, quod interest, proferuntur.

§. IV.

De diversis alijs sententijs.

2581. Frequens quæstio esse solet, de sententijs & decisionibus Rotæ Romana, num habeant vim sententiæ definitiva?

vel tantum consultiva, informativa? Circa quæstionem istam, testatur Fagnanus in c. cum venissent, de judicis, quatuor insignes Rotæ Auditores, (nempe Felinum, Præpositum, Bellam: & Cassad) Rotæ Romanæ decisiones, censuisse, esse probabiles tantum, seu Magistrales; nec esse jura, & ideo reprobari esse; id, quod etiam tradit Geminian. in c. duobus, de Rescript. n. 9. Francus ibid. n. 10. Fagnanus cit. n. 31.

Felinus in c. Pastoralis, de fide instrum. (ubi dicitur, si Pontificis quædam extravagans, seu in juris Canonici corpore non posita constitutio, in judicio allegatur, de qua Judex meritò dubitat, num authentica sit? tunc si juri communi consona sit, secundum eam pronuntiet, quia non tam ipsius, quam communis juris autoritate niti censetur: sin autem dissona sit, secundum eam non pronuntiet, sed Superiorem prius consulat) n. 10. subjungit: idem est de decisionibus Rotæ. Præpositus in c. Neque, dist. 2. decisiones nostræ, inquit, non sunt jura (seu leges) & ideo reprobari possunt; id, quod etiam tradit Bellam: decision. 42. Cassad. decis. 17. n. 7. de præbend. communiter tamen dicitur, esse magna Authoritatis, ut tradit Imola in c. 1. de litis contestat: ac ut docet Franciscus Pavinus (similiter Rotæ Auditor) in præludis Extravag. Joann XXII. Col. 3. V. decisiones Rotæ, facere jus in Curia ad instar styli, saltem, si secundum eas fuerit sapius judicatum; quòd intellige, facere jus inter ipsos Curiales, quod juxta illud in judicando debeant procedere: quamvis extra Curiam non aliter fidem faciant, quam responsa prudentum; sic Pavinus. cit. apud Fagnanum n. 33. at responsæ prudentum, ex se non habent vim definitivam, sed tantum consultivam, seu informativam; ergo etiam decisiones Rotæ Romanæ. Dixi, ex se; nam aliud est, si Princeps illis in suo foro suam Authoritatem imperat.

Præter dicta not. sententiam latam, lite non contestatâ, esse ipso jure nullam; c. unic. de litis contest. nec esse exequendam, licet fatalia sint elapsa; sic Fagnanus ibid. n. 12. cum Baldo consil. 223. & si sententia nulla sit, agendum esse viâ ordinariâ nullitatis; non autem, per remedium restitutionis in integrum c. Requisivit de in integr. restit.

Not.

2583. Not. 2. sententiam, triplici modo injustam esse posse; primò, si error, sive injustitia expressa fuit in sententia, tunc ipso jure irrita est, & retractanda; tamen si non appelletur L. 1. quæ sententiæ sive appellationes rescinduntur. Secundò, si error, & injustitia in sententia expressa non est, sed nihilominus lata est contra jus partis, videlicet non secundum allegata, & probata; vel, non secundum jura, & receptas consuetudines; tunc valet plerumquæ ipso jure, sed contra eam appellari potest. Tertiò, si sententia tantum *materialiter* injusta sit, quia Judex judicavit secundum allegata, & probata, sed postea detegitur error v. g. propter instrumenta nova reperta.

2584. Quæstio jam est, an talis injustitia denuntiari possit, si sententia quidem jure valida, sed injustè lata sit, quando de ejus injustitia notoriè constat, vel ipsam partem adversam confitetur. Resp. quòd sic; quia, cum Victor, seu is, pro quo sententia injustè lata est, rem sibi adjudicatam absquæ peccato accipere, aut retinere nequeat (ubi Innocentius docet in C. *quia pleriquè* n. 3. de Immunitate Ecclesiæ) sequitur ob hoc peccatum avertendum, si aliter tolli non possit, Ecclesiæ illum denuntiandum esse; si autem contingat, quòd injustitia sententiæ notoria non sit, nequæ eam confiteatur is, qui in judicio obtinuit, si tamen victus, vel alius quispiam offerat se ad clarè probandum, quòd sententia injustè lata sit cum formali injustitiâ, & quòd id sicut Victor, adeòque, in conscientia peccati versetur, admittenda erit denuntiatio, uti hîc docet Joann. Andr. n. 32. *felin.* n. 6. contra Baldum in Auth. *Clericus*, n. 4. Nam quotiescunque frater, seu Christianus, à peccato mortali, in quo versatur, desistere non vult, Ecclesiæ denuntiari potest; sed Victor in hoc casu, si sciat sententiam *injustè* pro se latam esse, non potest rem sibi adjudicatam retinere sine peccato; ergo, si ita detineat, Ecclesiæ denuntiari potest.

2585. Nec obstat, quòd sententia lata, post decendum, etiam in jure canonico transeat in rem iudicatam, ex quo aliqui volunt, eam retractari non posse. Nam Resp. hoc intelligendum est, quando de formali injustitia non constat; ubi enim constat de contrario (ut si notorium sit,

sententiam esse formaliter injustam, vel id ipsum pars adversa confiteatur) etiam præsumptio juris de jure cedit veritati, ut tradit Abb. in C. Novit. 13. *de judic.* n. 20. Deinde quando dicitur, sententiam, *quæ transiit in rem iudicatam*, non debere retractari, debet intelligi *per viam actionis*, quam victus *directè* contra illam intentet, non autem *per viam denuntiationis*, & impugnationem solum indirectam, quæ fit per denuntiationem, ne Victor maneat in peccato, seu retentione rei alienæ, ipsi per sententiam, formaliter injustam, adjudicatæ.

Not. 3. per sententiam Judicis, realiter, seu in re injustam (formaliter autem justam) subditos obligari solum in foro externo, ut scandalum caveatur. Hinc, quando quis proprio chirographo convincitur, accepisse mutuum, reverà non accepit, sed neglexit exceptionem non numeratæ pecuniæ; si condemnatur ad solvendum mutuum, quod scit, se non contraxisse, potest deinde uti occultâ compensatione servatis tamen ejus conditionibus justis, ut constat ex alibi disputatis; excipere tamen casum, nisi Princeps ex dominio alto, rei tuæ dominium transferat in alterum.

Not. 4. eum, qui per allegata, & probata absolvitur ab aliquo debito, cum tamen sciat, se *debitorem* esse, teneri nihilominus in conscientia satisfacere debito, nisi ex alio capite excusetur. v. g. quia solvendo incurreret infamiam. Ratio est, quia licet talis non condemnatur a Judice ad solvendum, non est tamen in potestate Judicis, tollere illam obligationem, quam habet antecedenter ad omnem actionem, & sententiam. Hinc, qui à certis oneribus liberatus est, quia per allegata, & probata pronuntiatus habere *qualitatem* eximentem personam illa affectam, in conscientia tenetur ad eorum solutionem, si sciat se non habere dictam qualitatem.

Not. 5. per sententiam, quæ nulla est defectu jurisdictionis, vel ordinis judiciarij, non servati, nullam induci obligationem; illud tamen commodi exinde obtineri, quòd, si quis rem suam, quam certò scit, suam esse; per talem sententiam obtineret, eam licitè retineret, non secus, ac si aliàs Authority privata eam recuperasset.

2589.

Not. 6. non esse eisdem effectus sententia *definitiva*, ac *interlocutoria*. Nam interlocutoria non reddit infamem; secus definitiva in certis causis, praesertim criminalibus. 2. à definitiva potest appellari; non ab interlocutoria, nisi in certis casibus de quibus infra; tit. seq. 3. definitivam Judex non potest revocare, nisi fortè implorato nobili Judicis officio; secus interlocutoria ex n. 2855. & 2870. 4. definitiva potest in causa appellationis justificari, non solum ex actis primæ instantiæ, sed etiam ex novis actis: interlocutoria verò solum ex revisione primorum actorum. 5. definitiva non potest ferri, nisi parte citatâ, nam aliàs non valet; interlocutoria in causis levis momenti potest ferri absquè prævia partium citatione: 6. sententia definitiva ferenda est in scripto; interlocutoria voce, dummodo postea in scriptis, & actis referatur: 7. à definitiva potest appellari, & *vivâ voce*, quando est lata; ab interlocutoria, quando appellatur, est appellandum *in scriptis*, & expressis *causarum gravaminibus*: 8. Condemnatio poenalis facta per definitivam, durat perpetuò; facta per interlocutoriam solum, dum durat Officium interloquens; 9. definitiva semel lata, non potest emendari; bene tamen interlocutoria, addendo, vel minuendo, de quibus V. Maranta apud Haunoldum tom. 5. tr. 5. n. 20.

2590.

Not. 7. pronuntiationem, *ut sententia executioni detur*, non esse definitivam; quia sententiæ jam latæ accedit; secus est de pronuntiatione quòd instrumentum fit executioni mandandum; quia negotium principale definit, licet in hoc juris ordo non servetur. Et quoniam quandoquæ pronuntiat super diversis rebus, v. g. *fatalia esse elapsa*, & *appellationem desertam*; non licere ulterius provocare; *debitum, quod Reus confessus est, solvendum esse*; vel cum Reus absolvitur ab observatione judicii; cum pronuntiat, ex L. *difamari*, vel super possessorio interesse, expensis, &c. dubitari potest, an ejusmodi sententiæ definitivæ sint an non? cum ex hoc pendeant plures juris effectus; pro his:

2591.

Not. 8. sententiam, quæ sperat aliam sententiam post se, esse *interlocutoriam*, quæ autem finem imponit causæ principali, nec habet aliam sententiam post se,

dici *definitivam*; quo posito sequitur sententiâ latam super exceptione peremptoria, quo scilicet excluditur actio, & Actori silentium imponitur, aut Reus absolvitur, esse definitivam, quia sic non sperat aliam sententiam post se; aliud est, si Judex solum pronuntiaret, exceptionem esse audiendam, vel super ea consultandum; tum enim ex ratione in oppositum, foret solum interlocutoria.

Sequitur. 2. sententiam latam super *possessorio*, quando principaliter *de isto* agitur, esse definitivam; sic enim post se non sperat aliam in eodem judicio; quod enim sperat in *alio judicio* sententiam definitivam, definitivæ non obstat; aliàs; enim, à definitiva non posset appellari, cum in judicio appellationis sæpè detur sententia post definitivam, à qua appellatum est.

Sequitur 3. sententiam, super expensis latam, *simul* cum definitiva causæ principalis, esse definitivam; *antè*, interlocutoriam: *post* definitivam autem, non nisi eodem die posse superaddi, ex L. 42. ff. *de re judicata*, ibi: Paulus respondit, rescindere quidem sententiam suam præcedentem Prætozem non posse, reliqua autem, quæ ad consequentiam quidem jam statutorum pertinent, priori tamen sententiæ desunt, circa condemnandum Reum, vel absolvendum, debere supplere, scilicet eodem die.

Sequitur 4. sententiam latam super *fatalibus jam elapsis*, vel *appellatione deserta*, non esse *formaliter* definitivam; cum non pronuntiet super causâ principali: esse tamen *virtualiter*, seu habere vim definitivæ, cum non speret aliam sententiam post se; ex quo fit, esse *formaliter* interlocutoriam; à qua tamen appellari possit, ut dicemus à titulo sequenti.

Sequitur 5. sententiam, qua quis præcisè absolvitur ab observatione judicii, quia Actôr in termino non comparuit, esse interlocutoriam; quia non pronuntiat super principali; unde novo judicio conveniri rursus poterit, taliter absolutus. Nam, etsi sit Absolutoria à judicio; non est tamen absolutoria à negotio principali, propter quod in judicium vocatus est ab Actore; ad definitivam autem, hoc postremum requiritur; & prius illud non sufficit.

Se-

2596.

Sequitur 6. quando quis processu ordinario conventus de solvendo certo debito; illud confitetur, non opposita ulla exceptione, sententiam ex ejusmodi confessione latam, & ad solutionem condemnatoriam, esse definitivam; quia sic principali negotio, causâ cognitâ, imponit finem; id, quod etiam dicendum, si Reus statim in prima responsione, etiam ore tenus, fateatur debitum, & Judex, causâ cognitâ pronuntiet, præstandam esse solutionem; sic pariter imponit finem liti pronuntiatione super principali: interlocutoriam tamen, si feratur ex abrupto, causâ non cognitâ, appositâ tamen Clausulâ: *si se gravatum putet, compareat*; quia sic non finit negotium principale.

2597.

Sequitur 7. sententiam, qua quis, in iudicium vocatus, juxta *L. diffamari*; absolvitur à iudicio (quia Actor constituto terminò non compareret, nec litem contestatur) esse interlocutoriam; si litem contestata, & diffamatione ritè probata, sequatur, esse definitivam; sic enim in isto, non autem in illo, principali negotio finem imponit.

Sequitur 8. neminem in conscientia teneri sententiâ Judicis, quam scit falsis probationibus obtentam; aut lafam à Judice non suto, vel in materia non subiecta, vel lata in personam exemptam ab ejus foro, & jurisdictione. Nam in tali casu habet se Judex in re, tanquam persona privata; in foro tamen externo abstinentium ab his, quæ per sententiam interdicta sunt, ut caveatur scandalum; ac, ne Judex contemni videatur, donec de iniquitate sententiæ constet; quod accipe, nisi quis per talem sententiam cogere ad actum non exercendum sine peccato; qualiter contingeret, si mulier condemnata ad cohabitandum Vir, propter allegata, & probata, tanquam Marito, certò sciret, se nunquam in eum consensisse. Tali enim casu, etsi etiam per censuras ad illi *conjugaliter convivendum* cogere, deberet potius Censuras tolerare, quam carnaliter copulari Viro, non suo, ut alibi diximus.

ARTICULUS III.

De re iudicata.

Multi varias movent quæstiones, in quo hæc tria consistant, & differant, nempe *sententia*, *res iudicata* & *sententiam transivisse in rem iudicatam*. P. Benedictus Pereyra in Elucidario lib. 2. *elucit.* 17. *sect.* 14. n. 1261. ait: hunc modum loquendi, *sententia transit in rem iudicatam*, prout habetur, *L. eleganter. §. si quis post. ff. de condict. indebit.* & affertur à Sanchez lib. 7. *Matr. D.* 100. n. 1. & l. 2. *decál. cap.* 21. n. 36. tunc verificari, quando appellari non potest, scilicet post decem dies elapsos à tempore pronuntiationis, ut docet Sylvester V. *sententia n. 10. ex L. res iudicata. ff. de re jud.* Quamvis enim diversum quid sit *res iudicata* & *sententia* (nam *res iudicata finem accipit*; *sententia, finem imponit*. Unde hæc, habet se per modum agentis; illa, patientis: quia imponere finem est quid activum, accipere finem ad passiva respicit) & Bartolus dicat; *sententiam*, esse actum, seu formulam iudicandi: *rem verò iudicatam*, esse eam; in quam tale iudicium exercetur: consequenter duo sint tituli distincti, alter *de sent. & interloc. omnium*: alter, *de re iudicata*: Sæpe tamen promiscuè alterum pro altero usurpari solet, nempe sententiam, & rem iudicatam.

Cæterùm not. quòd *sententia lata* habeat effectus, unum *formalem*, à quo, tanquam à forma adæquata id, de quo in iudicio actum est, dicitur formaliter *iudicatum*; alterum, à quo tanquam à forma, solum inadæquata, habet, quòd transiverit in rem iudicatam, hoc est, victori auctoritatem tribuat, vi cuius contra illum agenti opponere possit *exceptionem rei iudicata*, de quo in seqq. hunc porro formalem effectum non præstat sola sententia, sed simul cum carentia appellationis interpositæ, vel prosecutæ. Quare sententia dicitur transivisse in rem iudicatam, quando post illam nec appellatum est tempore debito, vel, si appellatum, appellatio deserta est. Et ideo sententia, quam diu appellari potest, vel si appellatum est, appellationis iudicium pendet, dicitur *sen-*

2598.

2599.

2600.